

OBSAH

5	Úvod
7	Martin Rázus <i>Hana</i>
43	VHV (Vladimír Hurban Vladimírov) <i>Milica Nikoličová</i>
67	Ferko Urbánek <i>Hriešnica</i>
117	Zdenko Novák <i>Bože, ako?</i>
127	Ignác Grebáč-Orlov <i>Bez domu</i>
171	Jozef Gregor Tajovský <i>Hrdina</i>
215	Karol Horák <i>Cesta</i>
240	Redakčná poznámka
242	O autoroch hier
245	Prvá svetová vojna v slovenskej dráme (štúdia)
257	Súpis a bibliografia

ŠUDRINA Hanulienka!

HANA Teraz som už ani ten kôl v plote...

ŠUDRINA Azda sa ťa dosť nenabil?

HANA Ale mi bol mužom a dieťaťu otcom.

ŠUDRINA Ďakuj Bohu, že si sa s oplanom rozišla tak ľahko. I tak si sa narevala nad tým listom, a keby ti bol dotrielil sám?

HANA Nech by ma bol i zabil, nech, bol by to jeho hriech, a takto vina tlačí mňa.

ŠUDRINA Čo si ty všetko nenamyslíš... a nariekaš, ako by si už nemala nikoho?

HANA (*zdvihne sa s postele*) A kohože mám?

ŠUDRINA I mňa, Hanka, i mňa... a ty, bohdaj ma čert vzal, ty si múdra žena... ty vieš, že som ja (*udre sa do prs pästou*) grunt tohto domu... polovica poľa, i lúk i hory patrí mne... Ak nie, pozri, chlapec ti je ako cíper... umre ti, vyženú ťa, a takto by si bola na svojom.

HANA Nerozumiem.

ŠUDRINA Nuž keby... veď si ty múdra žena... keby si tak išla za mňa!

HANA Ja za vás?!

ŠUDRINA Za mňa no... ja mám srdce mäkké, ako vosk... i podpísal by som ti, i robil by ti lepšie, ako dosiaľ, chlapec by mohol byť časom prvým gazdom v dedine... no, čože by ti bolo?

HANA (*zakryje si tvár rukami*) Len to mi ešte chýbalo, len to! (*Odstrčí mu ruku.*) Hopte, hanbte sa vy, duplovaný vdovec, takto robiť posmech zo mňa i zo seba!

ŠUDRINA Tedy nepôjdeš?

HANA Nie!

ŠUDRINA Ani nie?

HANA Ani nie!

ŠUDRINA Je to tvoje posledné slovo, Hana?

HANA Najposlednejšie!

ŠUDRINA (*zahrozí sa*) Dobre, ale pamätaj, ja som (*udre sa do prs pästou*) grunt svojho domu! A ty tu dlho nebudeš prah odierať, hej, bohdaj ma čert vzal, nebudeš!

HANA A mňa zas odtiaľto nikto nevysúdi!

ŠUDRINA (*so zlostným úsmevom*) Však ty potom uvidíš! (*Vzdiali sa.*)

Výstup 6.

Hana, Akim a Trnčíčka.

AKIM (*vojde s Trnčíčkou*) Dobrý deň, gazdiná, čo plačeš?

HANA Muž mi padol, Akim, ako by som neplakala?

TRNČÍČKA (*Akimovi*) Veru má za kým plakať, má... Ja Adama nebránim, bol on človek náturistý, ale chlap je len chlap v dome, a keď sa lapil robiť – robil, až mu práca mizla pod rukami.

WETTHOFF Ach, krásne. Keby to moja mama vedela, i ona by vám bola vďačná.
Po tých štrapáciach v Srbsku takýto komfort –

(Milica sa nervózne trhne.)

WETTHOFF Postel! Ako dlho som nevidel posteľ. A klavír? Vy máte i klavír? To iste – slečna hráva. Ach, ja milujem hudbu. Milostpani, ja som vám nesmierne vďačný.
Keby už len táto hlúpa vojna prestala!

(Milica pozre prvý raz naňho.)

WETTHOFF Verte mi, že mám už všetkého dosť. Pravda i vy?

NIKOLIČ Ráčte si sadnúť, pán poručík.

WETTHOFF Ach, pán učiteľ, nie, nie, nebudem vás vyrušovať. Prídem odpoľudnia a veci donesie sluha. Len si nerobte nijakých starostí so mnou. Nechcem, aby ste mali so mnou oštary. *(Obzre sa po izbe.)* Krásne je tu – ako doma! Ako doma...! Ja som kedysi počul čosi rozprávať o slovanskej pohostinnosti.

(Stretne sa pohľadom s Milicou.)

WETTHOFF Ozaj, tu je krásne – – *(Odporúčanie. Odíde.)*

(Opona.)

PRVÉ DEJSTVO

Nádvorie Drahúňovho domu, ktorý stojí v pravo s dvermi na javište. Pod oknom lavička. Na ľavej strane je obrúbená studňa, za ňou krovie a stromy. V prostriedku javištia strom, pod ním stôl a lavička. Úzadím vedie cesta.

Výstup 1.

Rekrúti.

REKRÚTI (*vyzdobení stužkami, kvetmi, držiac sa okolo hrdla, idú cestou s prava na ľavo a spievajú*)

S Bohom milá, Boh ťa poteš,
holubienka moja!
Ja už musím šablňu kovať,
a do pola maširovať,
už musím do boja.

Do boja do krvavého
za naše hranice...
Pošlem ti ja, duša drahá,
holubienka hrkútavá,
pozdravov tisíce.

Pošlem ti ja lístok zlatý,
krvou podpísaný,
aby si už uverila,
že si môjmu srdcu milá
a ja ti oddaný.

Zostaň s Bohom, duša drahá,
podaj mi ručičku!
Neplač, nežiaľ v smutnom čase,
dá Boh, že sa vrátim zase
na vrannom koníčku.

A jestli sa nenavrátim
za rok v krátkej dobe,
pomodli sa za mňa, milá,
to ma guľka už trafila,
už spočívam v hrobe.

(Spievajú a výskajú za javišťom vždy tichšie, akoby sa hlas v diaľke tratil.)

Výstup 8.
Predošlí, Ondřík s vojakmi.

(Vyskočia zpoza kulisieň. Nastane trma-vrma.)

ONDRÍK Napred, chlapci! Napred!

(Na obidvoch stranách kriky: Hurra! Hurra!)

VOJACI (Ondříkovi) Smrť na Nemcov! Smrť na Nemcov!

VOJACI (Jožkovi) Smrť na Rusov! Smrť na Rusov!

JOŽKO Hor'sa, chlapci! Držte sa!

(Rujú sa.)

ONDRÍK Nedajte sa!

1. 2. 3. CHLAPCI (lapia Ondříka, hodia ho na zem a odoberú mu šabľu). Vivat!
Hurrá! Zvítazili sme!!

JOŽKO (Ondříkovým vojakom) Poddajte sa! Složte zbraň!

(Všetci sa poddajú.)

PETER Sem s puškami! (Všetkým odoberie pušky.)

MIŠO (k Ondříkovi) Predsa sme vás prevládali.

ONDRÍK No, čo len to! Ak chcem, ešte aj teraz sa vám vytrhnem z rúk.

PETER Nože, sprobuj!

ONDRÍK Raz, dva – tri –

1 HLAS (skočí im do reči) Vojaci idú, vojaci!

(Všetci pozerú v tú stranu.)

PETER Utekajme! Utekajme! (Rozpráchnu sa na všetky strany.)

Výstup 9.
1. vojak, 2. vojak.

1. VOJAK (vyjde z prava a pozre na hroby) I tu poznať stopy lanskej vojny.
(Ukazuje na hroby.)

2. VOJAK To je naša robota. Celý kraj je nimi posiaty.

1. VOJAK Veru je to smutne!

2. VOJAK A keby ti aspoň ku koncu dochodilo. Ale o pokoji ani myslieť ešte.

1. VOJAK Kdeže by tam! Ba práve ešte vždy noví nepriatelia idú proti nám. Už je ich skoro toľko, ako do roka dní. I teraz sa čosi chystá. Nenadarmo nás sem poslali, aby sme vyprázdňovali dediny. Tu zasa čosi bude. (Sadne si na peň.) Ale nech! (Hodí rukou.) Veď uvidíme, čo bude. (K 2. vojakovi.) Sadni si, kamarát; oddýchnime si trošku.

2. VOJAK Pravdu máš, kamarát. (Sadá.) Úpal je hrozný (utiera si čelo), nuž sme sa i znavili, kým sme sem prišli.

1. VOJAK (vyne fajku a naplní ju dohánom, potom ponúkne i svojho kamaráta)
Ej, čo tam po všetkom, len keby sme boli doma. (Zapáli si fajku.)

ŠÚRIK No, to už, kamarát, zasa nie! Ja od vojenčiny žijem medzi pánmi, čo aj slovensky vedia, a počujem, čo vravia. Komu slúžiš, toho vyznávajú. A moje deti už aj mať učia uhorsky, a keď narastú, ani nebudú vedieť, že ich starý otec bol kedysi Adam Šúrik z Hrubých Hôr. V meste medzi pánmi je to, ujšek, inakšie ako tu na sprostej dedine. *(Jankovi.)* Tak, kamarát! *(Hrdý je.)*

JANKO Vidím, vidím na tebe!

MIHÁLIK *(vstáva)* Ale my ešte máme trocha povinnosti...

ŠÚRIK Ale preto ráno predsa len ma sveziete?

MIHÁLIK Áno, len včas príd'. Pred piatou.

ŠÚRIK Iste. Dobrú noc. A budeme kamaráti. *(Podáva Jankovi ruku.)* Ja som starý kaprál, ale nebudem hľadiť na to, ani čo si mi dnes nabrýzgal. Málo si bol medzi svetom.

JANKO Málo. A ty zasa veľa si videl, ale málo myslel.

(Šúrik a Mihálik vychádzajú.)

MIHÁLIK Stiahni lampu a pod' tiež. *(Von.)*

JANKO *(nervózne začesáva si vlasy dlaňami)* ... A takých nevidomých je na tisíce... a otrocky sa kosia za cudzie záujmy.

Výstup 8.

Janko, Marka.

MARKA *(vstupuje)* Išiel Jób po Jóba...

JANKO Ostali tam oba.

MARKA Ňanku som už stretla a ty nejdeš...

JANKO Chcem dočkať, kým Šúrik zajde...

MARKA *(zvážnie)* Čo?...

JANKO Prišiel, či ho svezieme, a pokasali sme sa. Škoda, že bol hosťom a nestretli sme sa inde.

MARKA *(rozumie len prvú vetu, smutno, naivne)* A ja sa potom nezmemstím na vozík...

JANKO *(dojatý, rozveseľuje sa)* Ty pôjdeš?

(Marka len prisvedčivo mykne hlavou.)

JANKO *(srdečne)* Vezmem si ťa na kolená a ty budeš pohoničom.

MARKA Tak, ja! A ja zvrtnem na hory...

JANKO Bolo by... Ale nekryly by ma. Veľa zvedavcov... Teraz už len, ako sa budeme lúčiť na ráno? Aby celý svet videl, že si moja, že ma dočkáš, ak ma nezabijú.

MARKA *(chytí si ruku rukou)* Prsteň už mám... To vidia a ináč čo? Ja neviem.

JANKO *(objíma ju v páse)* Ja ťa, Marka, verejne bozkám.

MARKA Ale len na líce. Na ústa by som sa hanbila mamy, aj svojej, aj tvojej.

JANKO A prečo? Aj ony sa voľakedy bozkávaly...

KATA (vybuchne) Čo to trepeš? To sa neráta! Ty si to zapríčinil a majster to musel v kukeri vidieť.

RAJCUP Načo tratiť dlhé reči. Bolo vreco na zemi? Bolo. Jedno odpočinutie máš za sebou. Teraz spievaj...

KATA Špina.

RAJCUP (veselo) Slúžim.

KATA Ale komu?

RAJCUP Tomu, kto platí.

KATA Ale za čo? Dobrá ste vy háved! Ľudí celkom usúžite!

RAJCUP Ľudia toho vydržia... My s majstrom to vieme. Cítim, ako sa na mňa zdola díva.

KATA (opľuje ho) Udavač!

RAJCUP (vybuchne) A čo si myslíš, že majstrovi nosí múku zmok? Mne nedal vreco ako tebe. A zaslúžil by som si. Ja by som s ním vybehol na kopec raz-dva-tri. No ty sa len prdúškaš a vlečieš ako slimák. Robím iba to, čo mi majster káže.

KATA Besný pes. Nenarodil si sa z lásky. A je to na tebe znáť. Vlastných hryzieš.

RAJCUP Ty!

KATA Mater ti zopsul starý Lendacký. Vy dvaja s obchodníkom ste vlastne bratia. Dve pliagy...

RAJCUP (zápasí o vreco) Daj to vreco! Koniec hry! (Volá nadol.) Majster! Fixľovalááá!

KATA (dá mu facku) Preč tie pazúry!

RAJCUP Sedliačka jedna vyondiata!

KATA Len sa nevyvyšuj! U nás si sa vykotil, darmo sa mestsky strojíš! Dievkam by si sa chcel páčiť! Kto by sa o takú ohavu čo len obtrel...

RAJCUP Na každý prst mám desať báb! Dávaj vreco!

KATA Ideš, paskuda! Mala som ti naozaj krk vykrútiť, keď ťa mater vyprdla a ležal si tam na plachte bez dychu!

RAJCUP Zavri papuľu! Šmudla! Obchod bude zanedlho môj, táto múka je už vlastne aj moja. Múka z môjho obchodu, a s tou ja rozkazujem! (Zápas.)

KATA (zaprosí) Počkaj! Pre zmilovanie božie, nerob! (Zúfalo.) Zľutuj sa! Čo si ako vlčá? Keď si sa narodil, ja som ti pomohla: nehýbal si sa, schmatla som ťa a potriasla s tebou, že ti z úst vyletela bublina a prvý raz si vydal ľudský hlas –

RAJCUP Taľafatka! (Kmáše vreco.) Daj ho!

KATA (plače) Boh ti všetko odpustí, ale to vreco nechaj mojim deťom. Je to moje všetko. Všetko, čo mám. Čo majú moje deti.

RAJCUP (nečakane) Nerev! Nemám to rád.

(Zdola sa ozve výstrel. Katu trhne, zmeravie nad vrecom.)

OBSAH

5	Úvod
7	Ivan Stodola <i>Básnik a smrť</i>
59	Leopold Lahola <i>Štyri strany sveta</i>
111	Juraj Váh <i>Ticho</i>
161	Juraj Špitzer – Ľubomír Smrčok <i>Búrlivé leto</i>
215	Nataša Tanská <i>Uľa</i>
257	Peter Karvaš <i>Polnočná omša</i>
313	Ivan Bukovčan <i>Kým kohút nezaspieva...</i>
363	Ján Kákoš <i>Dom pre najmladšieho syna</i>
415	Osvald Zahradník <i>Návraty</i>
453	Anton Kret <i>Povedzte mojej materi</i>
475	Viliam Klimáček <i>Ohne ohnivé</i>
496	Redakčná poznámka
498	O autoroch hier
503	Vojnová a povstalecká téma v slovenskej dráme 20. storočia (štúdiá)
521	Súpisy a bibliografia

ZDENĚK Nákladný vlak sa blíži celkom pomaly... Je dvesto metrov od mínového poľa mostu.

SERGEJ Z koľkých vozov pozostáva?

ZDENĚK (*do telefónu*) Z koľkých vozňov pozostáva?... Asi z tridsiatich.

IVAN (*pristúpi k sochoru*) Kedy začneme?

SERGEJ Uvidíme, kde zastane. Keby tak chceli všetky vozy vtlačiť na most.

ZDENĚK Bude v nich vyše tisíc chlapov. (*Radostne vykrikuje.*) A tí všetci vyletia do povetria!

VŠETCI (*nadšene*) Vyletia do povetria!

ZDENĚK Haló, vlak spomalil, ale blíži sa na okraj mínového poľa.

SERGEJ Ivan, pozor, neprenáhliť sa!

IVAN Spoľahni sa.

Výstup 20.

Predoší, Gustáv.

GUSTÁV (*vbehne*) Nejaký ničomník rozrezal kábel, našli sme chybu, opravili sme ju, môžete most vyhodiť.

ZDENĚK Už je v mínovom poli... trochu brzdia.

SERGEJ Vydržať, čo najďalej.

ZDENĚK (*od telefónu*) Je pätnásť metrov od mosta.

SERGEJ Výborne.

ZDENĚK Blíži sa... Už je celý na moste. (*Skričí.*) Zabrzdili vlak na samom moste.

SERGEJ Ivan, teraz!

(*Veľké očakávanie.*)

IVAN (*skrúti niečo, pauza*) Nič.

SERGEJ (*skočí k nemu*) Čo sa stalo, odpaľovač zlyhal?

IVAN Spúšťam. Veď tu chýba kluka!

ZDENĚK Kriste Pane, čo sa stalo? Vlak stojí.

GUSTÁV (*zúrivo*) Pozrite akumulátor! (*Skočí ku skrinke.*) Do paroma, kluka je preč, nedá sa nič robiť!

RUŽENA (*Milici*) Oni nás teraz napadnú, pobijú nás!

MILICA Ticho, nechaj ich.

RUŽENA Ja to nevydržím! (*S plačom do kuchyne.*)

ZDENĚK A my sme ich pustili až na most, z vlaku vystúpi tisíc chlapov.

GUSTÁV Telefonuj, čo sa stalo?

(*Veľká strelba guľometov.*)

Už sa to začalo. Strieľať z mínometov! (*Von.*)

ZDENĚK (*do telefónu*) Haló... Vo vedení je chyba... Haló, ako? (*Kričí ostatným.*) Pamätajte, ohromné prekvapenie, z vlaku nevystúpil nik, vlak sa pohol a ide späť!

MAJOR Ktože to príde?

YORIKA (*prísne si premeriava Majora*) Slnko, pane. (*K Emilovi.*) Za rám ho chytaj, nikdy nie za plátno. Emil, čuješ?

MAJOR Slnko?

YORIKA Áno. Dnes to síce vyzerá dosť neisto... Kedysi, ráčite vedieť, predpo-vedali v rozhlase, či bude jasno, a či oblačno, ale teraz, veď ráčite sám asi najlepšie vedieť, to nič po nič zakázali, pretože vedú vojnu.

MAJOR Ako ste sa sem vlastne dostali?

YORIKA Ďakujem, ďakujem. O povozy je núdza, veď ráčite vedieť. Aj kone už budú umierať za vysoké ľudské ideály. Veď by, chúdátá, ani neprešli cez tie priekopy...

EMIL To sú protitankové priekopy, ujo.

YORIKA Emil vraví, že sú to protitankové priekopy. (*K Emilovi.*) Nemiešaj sa do hovoru dospelých, Emil. Nesluší sa. Pridrž stojan. Vyššie a oboma rukami.

MAJOR Musím vám, žiaľ, povedať, i keď mi je to nepríjemné, že...

YORIKA Cudzí človek mi nemôže nič nepríjemného povedať, pane. Môžete pokračovať. Pravdaže, pokým nezačnem pracovať. Potom by som vám bol veľmi povďačný, keby ste sa mi zbytočne neprihovárali. Nerád rozprávam pri práci. Ľudia sú všeteční, ráčite vedieť. (*K Emilovi.*) Dáku tehlu som ti kázal nájsť. Emil, čuješ?

(*Emil chce odísť.*)

YORIKA Počkaj. Štetce vyber!

(*Emil vyberá štetce.*)

MAJOR Keby ste sa azda predsa len pobrali na iné miesto, ktoré by vám vyhovovalo...

YORIKA (*dlhý pohľad na Lenu, opretú o zábradlie*) Ale, ale, mládež moja, ja vás vyrušovať naisto nebudem. Moja prítomnosť nech vás nemátie.

LENA Idiot. (*Preč.*)

YORIKA Ako prosím? (*K Emilovi.*) Emil, špachtle sú tu?

MAJOR Nábrežie je vojensky uzavreté.

YORIKA Nevravteže. Či ozaj?

MAJOR A prístup sem je prísne zakázaný. Čujete?

YORIKA Čujem, ako by nie. Vravíte: zakázaný? No či ráčite vidieť, taký nerozum.

MAJOR Tak prosím...

YORIKA Kde som to bol prestal... Hej, ľudia sú všeteční. Každý by rád od umelca čosi počuť. Veď ja inak nič. Lenže pri práci som najradšej sám. Celkom sám, ráčite vedieť?

MAJOR Berte sa stadeto. Hovorím dosť zreteľne, vážený občan...

YORIKA Yorika. Som Yorika. Maliar Yorika. Píšem sa s ypsilonom na začiatku.

MAJOR Zbalte si teda veci, vážený občan Yorika.

YORIKA A s kým mám ja česť?

MAJOR Som v službe a nie na spoločenskom večierku. Toto tu je temer front, nie parket. Je zbytočné predstavovať sa. Nemienim sa s vami stretávať.

PÁN Teraz pripustíme, že vezmete pušku – vy, priateľ Nemecka, a pôjdete na nich strieľať. Budete konať podľa svojho presvedčenia? Lebo vaše úprimné, najvlastnejšie presvedčenie vám pred chvíľou kázalo sedieť doma.

ADAM Keď vystrelím, budem mať už iné presvedčenie.

OTEC To je čudná filozofia, Adam.

DÁMA Čo vám ešte povedal ten človek?

ADAM Že všetci dúfame vo víťazstvo Nemcov. Ale to je tá istá otázka. Že sme na jednej káre s Hitlerom, že cítime, ako ideme do pekla, a preto kričíme zo strachu, že sme kdesi inde. Ale vieme, že sa klameme. Lebo túžime po tom, aby sa kára otočila. Cudzina nás vraj už spoznala. Hovorí o nás ako o spojencoch Nemecka. No nie sme len papieroví spojenci.

MATKA S Hitlerom sa predsa kamaráti naša vláda, my nie.

ADAM Ale my, byť skutočne proti, poženieme vládu a celý jej cirkus. No neženieme ju. Iba reptáme. A vláda vie, že za naším hundraním sa skrýva náš tichý súhlas.

DÁMA To všetko vravel ten Šebek?

ADAM Áno.

OTEC Je to smiešne, presviedčaš, že sme –

ADAM Hej, ale my sme na strane Nemcov! Lebo naše skutky nedokazujú opak.

OTEC Skutky, skutky. To je odôvodnenie? Ja predsa viem, kto som a za čím si stojím. Moje myšlienky sú také a také. Zato, že nemám možnosť prejaviť ich nejako navonok, zato mám ihneď byť gardista?

ADAM Áno.

OTEC Ale ja nemám možnosť, synček. Keby som ju mal –

ADAM Každý ju má.

MATKA Prosím ťa, Adam, ako? Keby tvoj otec urobil len najmenšie, letel by z úradu, rozkradli by nám byt a všetko, zavreli by nás a –

ADAM A čo ešte, mamička?

MATKA Si bezcitný.

ADAM Neviem si pomôcť. Ale všetko dovedna – úrad, rodina, byt, žalár, to je predsa málo – presvedčenie je oveľa viac.

PÁN Ste ešte veľmi mladý.

ADAM Vyčítate mi moju mladosť?

PÁN Božechráň – ale mladý človek všeličo nechápe.

ADAM Ale vycíti.

OTEC Keby si vedel, ako sa mylíš. Čo môžeš cítiť?

ADAM Že som – že som naozaj za Hitlera.

MATKA To je na zbláznenie.

OTEC Skôr na smiech.

ADAM Nech. No ja sa nesmejem.

DÁMA Dúfam, že neudáte svojich rodičov, že často počúvajú Londýn?

Výstup 2.
Peter, Uľa.

ULA (vyplašene vchádza, pekná brunetka, oblečená v sedliackom, zásteru má už mestskú, asi 25-ročná, hrdá žena) Hľadali ťa, Petrík.

PETER Viem...

ULA (po chvíľke) Tá ťažoba... zavše ani dýchať nedá. Kedy sa to už len skončí.

PETER (sa milo pozrie na ňu) Celý deň si taká nepokojná, Uľka.

ULA Neviem, čo bude... Do roboty nechodíš, peňazí už niet... Nedávno sme sa zobrali, myslela som, ako nám len bude dobre. Nie, nie, ja ti nejdem brániť. Rob, ako uznáš za dobré, ale musíš pamätať aj na nás: na matku a Marku.

PETER Vydržíme, Uľka. Čo by to bol za život, keby sme sa museli naveky takto stráchať?

ULA Zasa ťa volajú ku komisárovi. Raz sa odtiaľ nevrátiš.

PETER O mne nič nevedia. Bôrika naháňajú.

ULA Chudera Margita. Nechcela by som sa dožiť takéhoto... Žandári im prekutrali celý dom – nenašli nikoho – nuž vzali im chlapca. Nemajú svedomie. Stará Bôrička chodí po dedine ako bez rozumu. Neďívajú sa na nič... Aj tebe sa čosi stane, Petrík, cítim to. Aj ty chodíš kade-tade po nociach a celá dedina vie, že sa u nás chlapi schádzajú.

PETER Už to dlho nepotrvá. (Pohľad na rádio.) Rusi sú na hraniciach... (Zamyslený.) Bôrika chcú chytiť, vedia, ako ľúbi syna. Nazdávajú sa, že ho prehovoríme a prilákame domov. Svine. Vieš, Uľka, bude im obom ľahšie, ak nebudú vedieť, čo sa stalo. A ani nevieme, kde sú...

ULA Dozvedia sa. Boli tu furmani, išli na lazy. Nech je Margita, kde chce, ak sa to dozvie, iste príbehne.

PETER (rozhodne) Nie, práve dnes nesmie prísť. Pôjdeš na lazy ku Kaliniakom a zanecháš pre ňu odkaz, aby nechodila. Nech ju upokoja.

ULA (sa bojí) Vieš, Petrík, keď ja som jej už odkázala... aby prišla.

PETER (rozhorčený) Ako si mohla? Nevidíš, čo nás všetkých čaká?

ULA (ticho) Viem. Ale keby som bola na jej mieste, či by som neprišla? Mohli by ma prehovárať. Radšej nech si mňa berú ako moje dieťa!

PETER Uľka, veď im ide o život!

ULA A chlapcovi nie? Nemáš srdca, Peter.

PETER Na deti predsa len nebudú takí krutí a naveky ho tam tiež nebudú držať. Aj Bôrika a Margitu mám rád, veď sme spolu vyrástli, ale zavolať ju sem – to je číre bláznovstvo! Chytiť ich obidvoch, to oni chcú! Aby si vedela, dnes večer má byť u nás dôležitá porada. Žandári si počkajú na Margitu, ona ich zavedie rovno sem – a majú nás všetkých!

ULA Nehnevaj sa, Petrík, nevedela som... nikdy nič nepovieš...

(Peter mlčí).

MATKA Chceš dostať už aj tu?

OTEC Igor Lustig?... (*Pochopí situáciu, zaváha.*)

IGOR Veď ja ani nechcem ísť! Ja sa nikoho neprosím!

MATKA (*otcovi*) Nevieš rozkázať vlastnej dcére?! Tak bude to, či nie?

OTEC (*ešte bojuje, Salvia ho chladnokrvne pozoruje*) Igor Lustig býva v našej ulici, milá sestrička...

SALVIA (*posmešne*) To viem, pán Radvan!...

MATKA (*Salvii*) Ale ja Uli nedovoľujem, aby sa s ním hrávala!

ULA A hrávame sa spolu! Igor je môj kamar...

IGOR Nie!

ULA Čo si to povedal?!

IGOR Nie!

SALVIA Tak vidíš, Uľa... Tvoj kamarát ťa zapiera...

IGOR (*Uli*) Choď do sprievodu!

MATKA (*Uli*) Nehanbíš sa, nadbiehať chlapčiskovi?!

SALVIA Pán Radvan, nepochybujem, že zakročíte... a že vás vaša dcéra poslúchne...

ULA Tatko... tatenko... však to nie je spravodlivé, aby Igor nesmel do sprievodu, lebo je pokrstený? Povedz?! Prečo ho nechcú, keď je Žid?!

(*Pauza. Všetci čakajú.*)

MATKA Ignác, preboha!

OTEC (*veľmi nežne, demonštratívne nežne pohladká Igora po vlasoch a zlomený ticho povie*) Choď, Uľa!

ULA Tatko...?!

(*Salvia a Matka sa zmocnia Ule a vlečú ju do sprievodu. Otec ide pomaly za nimi.*)

ULA Sestrička! Ja vás nenávidím! Nenávidím!

(*Uľu nasilu ťahajú, do toho znie velebná pieseň, potom cengot. Pomaly sa zotmieva. Igor ostáva sám. Rozhlaholia sa zvony. Do toho posledná salva.*)

(*Tma.*)

TULÁK Pre nás už nič nie je dobre... (*Chvíľu uvažuje.*) Oni aj tak všetko pripíšu partizánom, aj naše životy... Preto zaistili aj ženy, aby pobúrenie bolo ešte väčšie... A potom rozkričia do sveta: partizáni nechali umrieť desať nevinných ľudí, svojich rodákov...! (*Tomkovi.*) V tom je tá logika, pán učiteľ. A ten váš Fischl to dobre vie!

(*Ticho.*)

ONDREJ Ráno je ďaleko... Páchateľ sa možno prihlási.

TULÁK Naozaj...? Večer zabiješ cudzieho vojaka – a ráno sa prihlásiš pod šibenicu? Ty by si to urobil...?

ONDREJ (*bez váhania*) Keby som vedel, že pre mňa umrú nevinní ľudia – tak áno!

TULÁK To hovoríš teraz. Tak ľahko sa neumiera, chlapče!

ŠUSTEK (*zrazu*) A čo keby... Keby tak vydali páchatela... pravého vinníka... Partizáni predsa vedia, kto...

TULÁK A to myslíte vážne...? Okrem toho – tým pravým vinníkom sú vždy okupanti!

ŠUSTEK Vidno, že nepoznáte partizánov... (*Stíši hlas, dôležito.*) Zato ja... so švagrom Ferdišom... (*Neurčitými gestami naznačuje akési tajomné a veľké veci.*) Ojoj, dobre sa poznáme, nie, nie... partizáni nikdy nedovolia, aby naša krv padla na ich hlavy. Nikdy!

STAREC (*chraplavo, trpkó*) Aj tam sú takí, čo nepoznajú... nepoznajú zľutovania... Už niet zľutovania... svet je chorý... posadnutý motolicou... krúti sa... krúti okolo hriechu... Naša smrť...? Nič! Prášok... popol... dym... A špekulácia! (*Gesto na Tuláka.*) On má pravdu... Náš prach si budú fúkať do očí... jeden druhého obviňovať z ukrutenstva... Tak!

MARIKA Čo nás tu pochováivate, dedo? (*V strachu.*) Ešte neleží na márach! Ešte ma červy nežerú...!

ONDREJ Zabiť jedného vojaka...? Načo? (*Krúti hlavou.*) Nie, to nespravili partizáni!

TOMKO (*ticho*) Ten vojak strážil veliteľov dom...

UHRÍK Ten vojak... (*Sleduje akúsi myšlienku.*) A čo keď ho zabili Nemci, pán učiteľ...? (*Zašepce.*) Oni sami... svojho vlastného...?

(*Ticho.*)

TULÁK Nikto nevie, kto zabil vojaka. A vlastne... nikoho to ani veľmi nezaujíma – to je to najhoršie! To najhoršie pre nás... A ja sa bojím, že táto noc bude... (*Zaváha, nedopovie.*)

PANI (*šokovaná*) Posledná...?

MARIKA (*vydýchne*) Moja posledná noc...?

FANKA Naše... naše posledné hodiny...?

(*Tulák mlčí.*)

BABICA (*zavzlyká*) Ježiši... Ježišukriste!

FANKA Ale ja... ja nechcem umrieť! (*Chytí chlapca za ruku.*) Ondrik, veď ja som ešte nežila...

ONDREJ Neboj sa, Fanka! Ty sa nemáš čoho báť...! (*Zastane pred ňou – proti celému svetu.*) No povedzte – čo by jej mohli urobiť...?!

(*Všetci mlčia.*)

Povedz im, koľko máš rokov!

VARHOLA Vstávajúte, Nadja. Sľúbil som, že vás prevediem – a kapitán Varhoľa sľuby plní.

NADJA Kde je François? A dvojčatá s mínometom?

VARHOLA V metelici poblúdili.

NADJA Klamete... vôbec sa nestratili, pobili ich všetkých na stráni... jagdkomando... tanky mali... čo sa už nepamätáte?! Sú mŕtvi! Aj my sme mŕtvi, všetci!!! (*Varhoľa jej vypáli zaucho.*)

VARHOLA (*neveriaco na svoju dlaň*) Ešte nikdy som neudrel ženu...

NADJA Mon Dieu, niekedy treba začať.

VARHOLA Ruka mi začína od lakťa kamenieť.

NADJA Už budem dobrá.

VARHOLA Nadja, odseknite ju, lebo som mieru prekročil!

(*Nadja mu zaucho vráti.*)

NADJA Sedí, monsieur?

VARHOLA Vy ste udreli veliteľa! Za to je partizánsky súd.

NADJA (*kvíliac*) Zviera, zviera, zviera ma trhá!

(*Vyčerpaní ležia v snehu.*)

VARHOLA To všetko z hladu, chlapi. Nevidíme, necítíme.

NADJA (*vášnivo*) Poďme hrabať sneh, tam spia slimáky v malých teplých ulitách, vytiahneme ich, aj si prsty zohrejeme, aj sa nasýtime... žula som kôru, horká je.

VARHOLA A či dub?

NADJA Smreka.

VARHOLA Briezku treba.

NADJA Keď tie len za kaštieľom rastú. A v komnatách gestapo.

VARHOLA Rozdajte hrach! Koľko vyjde na dušu?

(*Nadja rozdáva.*)

NADJA Tri.

VARHOLA Voľakedy sa život aj na hrášku kotúľa.

(*Placho sa zjaví herec – Pes. Jeho prejav je najstriednejší zo striedmych.*)

NADJA Vlk! Či pes?

(*Varhoľa schytí automat.*)

Nič nám neurobí! Má celkom ľudské oči.

VARHOLA Ktovie, aké miesto navzájom zaujímame v potravinovom reťazci...

(*Pes pokojne dvihne labu a odíde.*)

Kadiaľ teraz?

NADJA Vy ste komandir.

VARHOLA Drevo sa kradlo len z páľffyovského, tam to poznám.

NADJA Vy máte šľachtu?

VARHOLA Ona má nás.

NADJA Všetko je Páľffyho?

VARHOLA Toto tu ani Pálffy nechcel.

(*Vykročia.*)

NADJA Un, deux, trois...

(*Počítanie tichne, skupina mizne.*)

PES (*vojde a ňuchá*) Podľa sklonu zlomených halúzok dvaja. Až sa tieň rozčesnutej jedle dotkne tamtej limby, sú nazad. Ona je blondínka, on je na sladké. Jeho čižmy sú nadmerne zodrané na vnútornej strane. Ten muž nikdy nejazdil na gaštanovom koni. (*Skryje sa.*)

NADJA (*na čele skupiny*)... une million deux, une million trois...

VARHOLA Čelo stáť!

NADJA Čelo stáť.

VARHOLA Nijako sa mi to nezdá. Tuším sme tadiaľto už išli.

(*Pes vystúpi spoza stromu.*)

NADJA Akoby nám čosi chcel povedať.

PES (*pateticky*) Dobrý deň, človek!

VARHOLA Chodíme stále do kruhu.

NADJA Ste si istý?

VARHOLA Bohužiaľ.

NADJA Prečo?

VARHOLA Moja vec.

(*Nadja ho pobožká.*)

Toto už nikdy nerob, Francúzka!!! Ráno som vyšiel do snehu hviezdičku... (*Ukáže.*)

NADJA (*Psovi*) Neboj sa, my ti nič neurobíme... no pod' obližať ruku, zlatý...

(*Pes pozdraví labou a dôstojne odíde.*)

VARHOLA Ticho! Nič nepočujete?! Puk – puk!

NADJA Puk?

VARHOLA Puk – puk – puk!

NADJA Je to tu!

VARHOLA Máme výhodu – nevedia, že vieme. Zaľahnúť! (*Odistí automat.*)

NADJA Tak za čo, kapitán?

VARHOLA (*pošepky*) Za hrdosť československej armády, hurá!

NADJA (*narúžuje sa*) Za štetec z leoparda, nazdar!

VARHOLA Za slobodu!

NADJA Za Francúzsko!

VARHOLA Za šálku bujónu.

NADJA Za jednu noc v perinách.

VARHOLA Za suché čižmy...

NADJA Za vaňu s bublinkami... (*Šibrinkuje s revolverom.*) Mám cencúľ v hlavni.

VARHOLA Málo strieľate.

NADJA Každú noc ju olejujem, ide ako môj bicykel... (*Rozplače sa.*) Aj za bicykel, svine!